

7. Народна освіта і педагогічна наука в Українській РСР (1917-1967) / Редкол. : Бондар А.Г. (відп. ред.), О.Г. Дзевєрін, Б.С. Кобзар, Г.С. Костюк та ін. – К. : Рад. школа, 1967. – 483 с.
8. Педагогическая энциклопедия. – М., 1968. – Т.4. – 911 с.
9. Програма з політехнічного виховання для старшого концентру семирічки. Ч.1. – Х. : Рад. школа, 1932. – 64 с.
10. Программы ФЗС. Политехническая трудовая подготовка, вып. 1, М.-Л., НКП РСФСР, 1931. – С. 24.
11. Циркуляры и распоряжения Наркомата просвещения УССР и постановления совещаний окружных инспекторов наробраз о развертывании сети ФЗШ и культурно-просветительских учреждений и воспитательной работы среди учащихся. 1930. – ЦДАВО України, ф. 166, оп.17, спр.184, 216 арк.
12. Ясницький Г.М. Розвиток народної освіти на Україні (1921-1932 рр). / Г.М. Ясницький. – К. : Вид. Київ. ун-ту, 1965. – 256 с.

In the article there was made an attempt of scientific analysis of FZS secondary schools' work experience in 1920's – at the beginning of 1930's of the 20th century in Ukraine in the matter of organization of labor and polytechnic education of students. The Lessons of the investigated pattern are viewed by the author in the context of educational work of a modern school.

Key words: labor education, polytechnic education, comprehensive school, labor training.

УДК 371:378.147.016

Конькова Т.І.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ В РЕЖИМІ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті йдеться про досвід використання елементів інноваційних навчальних технологій (проблемна ситуація, ділова гра, моделювання фрагментів професійної діяльності студентів).

Ключові слова: інноваційна освітня технологія, педагогічна ситуація, ділова гра.

У процесі викладання дисциплін педагогічного циклу ми активно використовуємо елементи інноваційних технологій, які сприяють розвитку аналітичного мислення студента; його здатності до осмислення педагогічних ситуацій, прийняття нестандартних рішень; формуванню особистісних якостей, які виступають необхідною умовою реалізації інноваційної освіти в сучасній школі. Як показує практика, ефективність професійної підготовки майбутнього вчителя значною мірою залежить від загальної установки студента (як проєкції відповідного рівня майбутньої професійної діяльності). Ми виділили три типи діяльності за рівнем реалізації основ інноваційної технології:

- а) педагогічна діяльність в рамках чітко визначених стереотипів;
- б) традиційна педагогічна діяльність з елементами творчості, інноваційності;
- в) організація педагогічного процесу за інноваційними технологіями (пошуково-творча професійна діяльність).

Аналіз діяльності показує, що творення викладача є важливою передумовою запровадження у навчально-виховний процес інноваційних технологій.

Ще А.С.Макаренко у свій час зауважував, що люди, які до роботи ставляться зі страхом, які бояться затратити зусилля і працюють, думаючи про щось інше, не можуть працювати творчо.

Тому в системі професійної освіти вчителя ми забезпечуємо адекватні мотиваційні основи професійного навчання, зокрема формуємо установку на найвищий рівень діяльності – інноваційний, творчий.

У зв'язку з цим намагаємось допомогти студенту зрозуміти: сутність інноваційної освіти, її соціальну обумовленість; необхідність орієнтації на високий рівень професіоналізму, який забезпечує конкурентно спроможність вчителя на ринку освітніх послуг; лише високий рівень професіоналізму забезпечує самостійну самореалізацію вчителя в діяльності, психологічний комфорт, відчуття успіху, задоволення результатами діяльності.

Визначальною умовою ефективності організації навчально-виховного процесу з вивчення педагогічних дисциплін у ВНЗ є реалізація особистісно орієнтованої технології. В її основі – суб'єкт суб'єктні взаємовідносини викладача та студента. Педагог певною мірою має бути фахівцем-конструктором, дослідником, експериментатором, науковцем. А це передбачає перебудову дидактичної системи з інформаційно-продуктивної орієнтації, яка б розвивала пізнавально-творчі здібності студентів і забезпечувала включення елементів дослідницької роботи у всі види занять.

Тривалий досвід співпраці зі студентами дозволив виробити своє бачення інноваційних технологій та особливості запровадження їх у навчальний процес. Цьому підпорядковані різні форми роботи. Теоретичні підвалини інноваційних технологій майбутній учитель отримує під час занять і закріплює їх на практичних, лабораторних заняттях та під час проходження педагогічної практики.

Вирішальна роль залишається за вузівською лекцією із широким застосуванням методу проблемного викладу знань.

Увага студентів акцентується на теоретичному осмисленні сутності тем, які вивчаються на заняттях, а також на тих її аспектах, які потребують теоретичних пошуків та нових підходів у подальшій роботі над ними.

Пов'язуючи навчальний матеріал із сучасними науковими напрацюваннями, широко практикуємо на лекціях використання проблемних завдань професійного спрямування. Їх моделювання створює передумови, за яких студенти можуть самостійно аналізувати явища і педагогічні процеси, що вивчаються, встановлювати зв'язки між педагогічними діями і відповідною реакцією учнів; зіставляти виучуване з набутиим; формувати вміння реалізовувати теоретичні знання на практиці.

Аналіз проблемних педагогічних ситуацій на практичних заняттях, активний пошук варіантів їх розв'язання сприяє виробленню умінь застосувати методи пізнання для проникнення у суть педагогічних явищ і процесів, оптимізує розвиток студентського професійно-педагогічного мислення, сприяє більш глибокому і свідомому засвоєнню знань. При розв'язанні педагогічних завдань і ситуацій студенти звертаються до навчально-методичної літератури.

У нинішніх умовах діяльності вищої школи методична література набуває особливо великого значення. Вона допомагає молодим людям вибірково займатися пошуковою роботою, що особливо важливо в умовах потужного інформаційного потоку.

Якщо на лекції створюється проблемна ситуація, акцентується увага студентів на основних етапах її розв'язання і тим самим формується у них установка на творчу працю, на потребу в систематичній розумовій діяльності, то на практичних заняттях, при значному зростанні пізнавальної активності студентів, домінують завдання,

спрямовані на розвиток самостійності майбутніх спеціалістів, закріплення в них навичок дослідницької праці. Тому в плани семінарських, лабораторно-практичних занять з педагогіки і методики спеціальних дисциплін постійно включаємо творчі завдання різних рівнів та спрямувань. Окремі з них передбачають використання елементів дослідницької роботи, а саме: складання бібліографії з певної проблеми, обговорення плану виконання дослідницьких завдань на період педагогічної практики, розробку методики дослідження з обраних студентами проблем (аналіз анкет, моделювання варіантів бесіди, програми спостережень і т. ін.).

На семінарських заняттях з предметів педагогічного циклу осмислення теоретичного матеріалу часто проводиться у формі дискусії, вивчення нових питань з теорії педагогічного процесу пов'язується із написанням та рецензуванням рефератів.

На заняттях, присвячених вивченню різних форм позакласної роботи, зі студентами практикуються ділові педагогічні ігри, по закінченні яких проводиться аналіз, формулюються висновки.

Ефективними виявилися завдання з розробки і проведення студентами фрагментів уроку з використанням технологій особистісно зорієнтованого навчання учнів.

Робота стає самостійною і творчою за наявності чітко окресленого завдання, для прикладу, на основі відповідної навчальної теми за фахом сформулювати задум навчального заняття та змодельовати варіант його реалізації (методику проведення уроку). На проведення фрагменту уроку відводиться 15 хвилин. Регламент вимагає від студента ретельно продумати модель уроку, обґрунтувати логіку його формування.

Студент представляє модель уроку в групі, а студенти виконують роль учнів і водночас – рецензентів даного уроку. Після проведення фрагменту уроку студенти ставлять «учителеві» запитання, висловлюють свої міркування щодо якості сформованої моделі, методики опрацювання матеріалу, а в кінці заняття призначений «опонент» оцінює зроблене. Активна дискусія найчастіше виникає без нав'язливого стимулювання.

При тому, для більш глибокого та комплексного обговорення методичної розробки фрагменту уроку використовуємо різні методичні прийоми. Для прикладу, це запитання, що спонукають аудиторію застосувати компетенції, набуті на лекціях та практичних заняттях. Пропонуємо студентам проаналізувати фрагмент уроку на предмет його відповідності принципам дидактики. До уваги береться рівень врахування вікових особливостей учнів, методичної грамотності того, хто проводить урок. Студенти апелюють до теоретичних знань як до основи аналізування практичної діяльності. Значною мірою стимулюванню дискусії з обговоренням моделей уроків сприяють завдання на порівняння різних методик проведення одного і того самого фрагмента уроку. В такому разі предметом обговорення є різні підходи до побудови і проведення заняття.

Вище зазначене дає підстави стверджувати, що зміна характеру навчальної роботи, внесення в методику її організації творчого підходу забезпечує умови для підготовки майбутніх педагогів до роботи в режимі інноваційної освітньої діяльності.

Продуктивною формою роботи на навчальних заняттях з педагогіки є моделювання в студентській аудиторії педагогічних ситуацій, які можуть виникнути в класі, і які вчитель повинен бути готовий розв'язати. Наприклад, з певних обставин клас до уроку не готовий. Завдання №1. Що і як доцільно буде змінити у попередньо визначеній студентом методиці проведення заняття, щоб воно пройшло ефективно? Завдання №2. Вчитель добре підготувався до уроку, але через свою невпевненість розгубився і урок пройшов нефективно, був відсутній контакт з учнями. Над чим треба замислитися педагогові? Як подолати страх, невпевненість у своїх діях?

Як правило, думки студентів розходяться. Викладач може запропонувати ряд варіантів виходу із ситуації, що склалася. Студенти ж мають віднайти найоптимальніший з них і аргументувати правильність свого вибору.

Викладач, який моделює професійну ситуацію на навчальних заняттях, бачить свою мету в тому, щоб допомогти студентам відшукати шляхи її розв'язання, а майбутній учитель при цьому має можливість бачити проблему, її багатоаспектність, знаходити різні варіанти її вирішення. Розвиток уміння обмірковувати одну і ту ж ситуацію з різних сторін дає студентові не тільки глибші і різнобічніші знання про неї, а й розвиває здатність до прогнозування і передбачення дій учасників педагогічного процесу.

Моделювання педагогічних ситуацій формує ініціативне, творче ставлення студента до майбутньої роботи в школі. Ефективним вважаємо також використання рольових ігор, коли студенту пропонується роль класного керівника, директора або інших учасників педагогічного процесу. Рольові ігри дозволяють студентові самозаглибитись. Він моделює свою поведінку відповідно до ролі і діє так, як діяв би в цій ситуації директор школи, класний керівник, педагог-організатор тощо. Така робота спрямована на поглиблення розуміння педагогічної ситуації, можливості побачити її в різних аспектах.

Вся підготовка носить пропедевтичний характер, вона є етапною в навчальному процесі і водночас сприяє адаптації студента до умов безпосередньої професійної діяльності під час практики: від рольової гри – до реалізації функцій учителя і вихователя. Ми проводимо відповідну консультативну роботу, спільно розробляємо перші уроки, відвідуємо їх, робимо педагогічний аналіз, моделюємо доцільні форми і методи проведення занять із врахуванням особливостей учнів відповідного класу. Цьому сприяє і попередня діагностика. Ми намагаємося з перших кроків безпосереднього контакту з учнівським колективом поставити студента-практиканта в умови дослідника, який систематизує, аналізує і узагальнює свої спостереження за життям дітей, за працею вчителів, їх взаємодією із учнями у навчально-виховному процесі.

Перед «активною» педпрактикою ми націлюємо студентів ІУ курсу на виконання програми, яка передбачає реалізацію таких функцій: робота з класним колективом, проведення виховних заходів у прикріпленому класі, та пропонуємо проявити ініціативу: долучитись до проведення занять гуртків, секцій, підготувати виставку робіт, творчий звіт та ін. Це дає можливість студентам вийти за межі обов'язкового, а значить – виявити міру професійної відповідальності. Саме внаслідок виконання таких завдань у майбутнього вчителя формується творче ставлення до справи і реалізуються його потенційні можливості.

Удосконалення системи педагогічної підготовки вчителя – масштабний, глибоко творчий і тривалий процес, який, опираючись на інновації, має бути спрямований на якісну професійну підготовку студентів, їх майбутню творчу педагогічну працю.

Список використаних джерел

1. Автономова О.О. Розвиток передового досвіду в загальноосвітніх школах України в 1990-2000 рр. – К. : 1994 – 98 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. –К. : 2004, – 352 с.
3. Загвязинский В.А. Педагогическое творчество учителя. – М. : 1997 – 111 с.
4. Кроте Ангеловски. Учителя и инновации. – М. : 1999 – 158 с.
5. Кузьмина Н.В. Структура и механизмы творческой деятельности. –К. : 1990 –101 с.
6. Пономарев Я.А. Психология творчества и педагогика. – М. : 1998 – 112 с.

The article deals with the experience of using the elements of innovative educational technologies (problematical situation, business game, modeling of students professional activity fragments).

Key words: *innovative educational technology, pedagogical situation, business game.*